

WIE SE GROND KOOP BOAS (RUT 4:9)?

S.L. Stassen¹

ABSTRACT

WHOSE LAND DID BOAZ BUY (RUTH 4:9)?

In Ruth 4:3 it is stated that Naomi “is selling (מכר) the piece of land” that belonged to Elimelech, her late husband. In Ruth 4:5 the redeemer is asked to buy the piece of land from the hand of Naomi (קנה מיד נעמי), and in verse 9 Boaz declares that he will buy the piece of land from the hand of Naomi (קנה מיד נעמי). According to the language in the Hebrew text, it seems that Naomi was doing business as the rightful owner of the piece of land. According to the laws and customs in the times of the judges, however, a widow was not allowed to inherit land from her husband, and a woman was not allowed to own, buy or sell land. In this article the following possibilities are investigated: Either the writer of the Ruth narrative was so far removed from the time of Ruth that he did not know the customs and laws in the time of the judges, or different laws could apply to different periods in the time of the judges or to different communities in the time of the judges, or the verbs מכר (“to sell”) in 4:3 and קנה (“to buy”) in 4:5 and verse 9 should be understood in a different manner than convention permits us to do.

1. INLEIDING EN PROBLEEMSTELLING

Die boek Rut is deel van die Feesgeskrifte wat bestaan uit Rut, Hooglied, Prediker, Klaagliedere en Ester. Die verhaal van Rut speel af tydens die garsoes (April-Mei). Daarom is die boek deur al die eeue direk ná afloop van die garsoes tydens die Pinksterfees aan die gemeente van Israel voorgelees. Die doel van die boek was (en is) om die buitestander wat begeer om ook deel van God se volk te wees, die uitkoms aan te bied wat Rut te beurt geval het.

In Rut 4:3 lees ’n mens dat Naomi die stuk grond wat aan Elimelek behoort het, te koop aanbied. Gelees teen die sosiale- en regsgebruike van die rigerstyd, die tyd waarin die verhaal afspeel, laat dit by ’n mens die vraag ontstaan of Naomi wel die reg gehad het om Elimelek se stuk grond te verkoop. In die lig daarvan dat ’n weduwee in daardie tyd

1 Dr. S.L. Stassen, Navorsingsgenoot, Departement Ou Testament, Fakulteit Teologie, Universiteit van die Vrystaat, Posbus 339, Bloemfontein 9300.

nie besitreg op grond gehad het nie en dus nie grondtransaksies sou kon doen nie, is dit 'n goeie vraag of Naomi wel besig was om die grond te verkoop, en of die transaksie hier ter sprake nie dalk anders vertolk moet word nie. Verder is daar in vers 3 die probleem dat die perfektum מִכְרָה gebruik word wat suggereer dat die grond eintlik reeds verkoop is. 'n Mens sou met reg kon vra of dit in die konteks van die vertelling hoegenaamd sin maak.

In Rut 4:9 lees ons dat Boas “alles wat aan Elimelek en Kiljon en Maglon behoort het, uit Naomi se hand koop (קָנָה מִיַּד נְעֻמִי)”. Weer eens is dit Naomi wat as die begunstigde van die grondtransaksie voorkom. In die lig van die vrou en weduwee se status in daardie tyd, is dit 'n vraag of vers 9 wel so verstaan moet word, en of 'n mens nie 'n ander verklaring daarvoor moet soek nie.

Basies is daar twee perspektiewe van waaruit Naomi se posisie omtrent Elimelek se grond beoordeel kan word: Eerstens moet 'n mens probeer om 'n redelike prentjie te vorm van wat die gebruike in die tyd was toe die verhaal afgespeel het. So kan 'n mens probeer bepaal watter situasies en dilemmas oor Naomi en Rut se pad gekom het en kan die mees waarskynlike eksegetiese keuses met groter verantwoordelikheid gemaak word. Tweedens is daar 'n paar taalkundige kwessies wat op tekskritiese en semantiese vlak uitgeklaar moet word. Hierdie kwessies is uiteindelik bepalend vir die vertaling wat in Rut 4:3, asook verse 5 en 9, gevolg word.

2. RUT/NAOMI EN DIE BESITREG

In Rut 4:5 word Naomi voorgestel as die persoon van wie die eerste lossers die grond moet koop. Ook in Rut 4:9, wanneer die transaksie tussen Boas en die eerste lossers, asook tussen Boas en Naomi, beklink word, dui die idioom wat gebruik word, “koop uit die hand van Naomi”, aan dat dit Naomi is wat in besit van Elimelek se stuk grond is. Hierdie idioom strook egter nie met die tyd waarin die Rutverhaal hom afspeel nie, omdat die skrywer ons terugneem na die rigterstyd in Ou Israel, toe mense in stam- en familieverband versorg is.

Om die verhaal behoorlik te begryp, moet daar van die volgende kennis geneem word: (a) Die sosiale posisie van Rut en Naomi in die samelewing van Ou Israel; (b) Die erfreg van die weduwee; (c) Die pa-

triargale stelsel waarvolgens families georganiseer is en gevolglik die belangrike rol van die נאל ("losser") in die behoud van Elimelek se grond; (d) Die gebruik van die leviraatshuwelik waarom die drama in die Rut-verhaal ontvou.

2.1 'n Skoondogter as besitting van die man se familie

Die vrou het haar man בעל ("eienaar" of "meester") of אדן ("heer") genoem. Genesis 18:12 en 2 Samuel 11:26 dien hier as voorbeelde (vgl. verder Lisowsky 1981:270; De Vaux 1965:39-40 en Wolff 1974:166-169). Selfs nadat 'n vrou se man oorlede is, het sy die eiendom van die man se familie gebly. Juda en Tamar se verhaal toon dat die skoonpa absolute gesag oor die weduwee behou het en dat haar skoonfamilie 'n bepaalde leefwyse op haar kon afdwing (Gen. 38:24). Die vrou het waarskynlik ook 'n ondergeskikte posisie teenoor haar skoonma ingeneem en amper die rol van 'n slavin in die familie vervul. Sakenfeld vertel van verskeie kulture oor die wêreld waar die skoondogter die ondergeskikte rol in haar skoonfamilie speel. Die Koreaanse woord vir "slaaf" word byvoorbeeld ook as 'n sinoniem vir "skoondogter" gebruik (Sakenfeld 2002:170). Dit verduidelik moontlik die twee skoondogters se ondergeskiktheid aan Naomi, hulle skoonma.

Weiss (1964:246) wys daarop dat die werkwoorde קדש en ארש normaalweg gebruik word wanneer 'n man met 'n vrou trou, en dat קנה ("koop"), soos in die Rutverhaal, slegs vir huwelike gebruik word waar die aankoop van eiendom of slawe in die konteks voorkom. Veral ook waar קנה saam met מכר ("verkoop") gebruik word, dui dit 'n kommersiële transaksie aan (vgl. Gen. 47:19-23; Eks. 21:2-8; Lev. 25:14-51, 27:10-28; Deut. 28:68; Eseg. 7:12-13; Sag. 11:5; Spr. 23:23 en Neh. 5:8). In Rut 4:4, 5a, 8 en 9 word קנה in die konteks saam met מכר (4:3) gebruik. In die konteks van Rut 4 dui קנה in vers 10 dus 'n kommersiële transaksie aan waardeur Boas vir Rut as bruid by Naomi koop (Campbell 1975:145).

Hierdie standpunt word verder bevestig deur Boas se woorde in Rut 4:10, naamlik dat hy saam met die stuk grond ook vir Rut as vrou koop (קניתי ל' לאשה, "ek koop vir my as vrou"). Selfs in 4:5, waar die oënskynlike vertaling lui: "... koop die grond uit die hand van Naomi en van Rut", asof Rut ook besitter van die grond is, word daar

voorgestel dat die vertaling verander na: "... koop die grond, asook Rut, uit die hand van Naomi". Die Vulgaat suggereer dat daar in die Hebreeus, pleks van ומאת רות, eerder את רות moet staan (Robinson 1983:1324). Andersens reken dit is nie eers nodig om aan die teks te verander nie, omdat מֵאֵת vir Rut as objek van die werkwoord קָנָה aandui indien die *mem* in מֵאֵת as 'n enklitiese mem verstaan word wat saam met die *mem* in נָעַמִּי gelees moet word (Andersen 1970:48, 124 nr. 13).

2.2 Die weduwee en die erfreg

Dit is opvallend dat die vrou in Ou Babilonië en Egipte meer regte as die vrou in Ou Israel gehad het. In Egipte kon 'n vrou selfs die hoof van 'n huis wees, met al die voorregte daaraan verbonde. Waar vroue in hierdie kulture die reg gehad het om eiendom te besit en self saketransaksies te beklink, kon die Israelitiese vrou in die tyd van die rigters dit nie doen nie (De Vaux 1965:40). As 'n reël het die vrou nie geërf nie, tensy sy geen broers gehad het wat kon erf nie. In so 'n geval moes sy dan weer in haar man se familie trou om sodoende te verseker dat die grond in die familie bly (vgl. Num. 27:1-8; 36:1-9). 'n Weduwee kon nie van haar man erf nie (vgl. Num. 27:8-11). As hy geen erfgenaam gehad het nie, het die eiendom na sy pa se familie gegaan.

In Rut se weergawe verloop sake egter nie heeltemal so nie. Volgens De Vaux lyk dit of Naomi haar grond behou het op grond daarvan dat dit haar twee seuns s'n was, en dat sy, nadat hulle te sterwe gekom het, die reg gehad het om die boedel namens hulle af te handel. Die boedel sou na behore afgehandel wees as daar deur 'n leviraatshuwelik met Rut 'n erfgenaam vir een van haar seuns gebore kon word. So sou die grond in die besit van haar seuns se nageslag kon bly (De Vaux 1965:53-55). Hieronder (vgl. 3.2 en 4.3) word verder verduidelik wat Naomi se posisie in Elimelek en sy seuns se grondtransaksie was.

2.3 Die patriargale familiestelsel, die lossers en Rut/Naomi

Dit was die gebruik in Ou Israel dat die pa die familienaam dra. Hy was die gesagsfiguur in sy huis. Met "huis" word al sy seuns met hulle vroue en kinders bedoel, asook die slawe van die gesin (De Vaux 1965: 19-21). In die vroegste tye van Ou Israel het die pa selfs die mag van lewe en dood oor sy huis gehou, soos toe Juda besluit het dat sy skoon-

dogter, Tamar, moes sterf as gevolg van haar onbetaamlike gedrag (Gen. 38:24). 'n Ander verhaal wat dit demonstreer, is dié van Jefta wat as gevolg van 'n gelofte aan die Here sy eie dogter as brandoffer doodgemaak het (Rig. 11:30-40)! Ook met godsdienstige feeste, soos die Paasfees, het die vader as hoof opgetree en alles vir die familie gereël.

Hoewel dit vir die moderne oor nie goed klink om aan so 'n patriargale sisteem te behoort nie, was dit die sisteem waarbinne Naomi veilig gevoel het. Die afsterwe van haar man en twee seuns was 'n groter ramp in die rigterstyd as wat dit vandag sou wees. Waar die koning in latere tye die verantwoordelikheid gehad het om mense se regte te beskerm, was dit in die rigterstyd die patriarg wat sekuriteit aan Naomi en haar skoondogter moes bied. In die afwesigheid van die patriarg, of enige opvolger van die patriarg, was dit die lossers se taak om beskerming aan hulle te bied.

Die rede vir die lossers se rol in Ou Israel was dat hulle op daardie stadium nie lank in die land gevestig was nie en dié gebruik gevolglik nog uit hulle nomadiese lewenswyse gespruit het. Die nomadiese lewenstyl het veroorsaak dat mense in familieverband gebly en mekaar so beskerm het (De Vaux 1965:21-22 en Prinsloo 1982:57-58). Die lossers was byvoorbeeld daarvoor verantwoordelik om 'n "broer" uit finansiële moeilikheid te help sodat hy nie vanweë skuld as 'n slaaf verkoop sou word nie. 'n Lossers was ook daarvoor verantwoordelik dat 'n familielid se grond nie vir die familie verlore gaan nie. 'n Voorbeeld daarvan is Jeremia wat sy broer se grond gekoop het om te verhoed dat dit uit die familie gaan (Jer. 32:6 e.v.).

Naomi en Rut se verleentheid was om weer in 'n sisteem opgeneem te word waarbinne hulle veilig gevoel het en waar hulle reg namens hulle beskerm sou word. Die toppunt van geluk sou wees as daar uit 'n leviraatshuwelik (vgl. 2.4 hieronder) 'n opvolger vir die afgestorwe patriarg gebore word, sodat dié sy ouma en moeder se sake kon hanteer en aan hulle sekuriteit kon verskaf.

2.4 Die leviraatshuwelik en Rut/Naomi

Wanneer 'n man gesterf het sonder dat hy 'n erfgenaam gehad het, was daar 'n verpligting op een van sy broers — in prioriteit van die oudste na die jongste — om 'n naamgenoot by die weduwee te verwek. Ons

lees in Genesis 38 daarvan, waar Juda sy jonger seun vir Tamar as man moes aanbied. As daar nie 'n broer vir die leviraatshuwelik beskikbaar was nie, was die ooms aan die pa se kant van die oorledene daarvoor verantwoordelik. Boas en Rut is hiervan 'n voorbeeld (De Vaux 1965:37-38 en Prinsloo 1982:86).

Al was Naomi waarskynlik te oud om weer kinders te baar, was dit teoreties moontlik dat sy volgens die leviraatsgebruik vir haar skoon dogters nuwe eggenote in die lewe bring en grootmaak. Dit is ook interessant dat West (1987) 'n saak daarvoor uitmaak dat die skrywer van Rut met opset raakpunte met Genesis 38 gesoek het. Die vraag word inderdaad gevra of Rut 'n "retelling of Genesis 38" is (West 1987:137 e.v.). Tematies is daar verrassende ooreenkomste tussen die twee verhale (vgl. West 1987:159, 165-167). Ook in die karakters en hulle omstandighede, veral met betrekking tot Tamar en Rut, is daar opmerklike ooreenkomste (West 1987:160-165).

Nielsen probeer 'n saak daarvoor uitmaak dat daar in Rut geen sprake van 'n leviraatshuwelik is nie, aangesien daar nie broers van die oorledenes beskikbaar is om met die twee Moabitiese vroue te trou nie. Nielsen gee dit ook as rede aan waarom Naomi probeer het om haar twee skoon dogters te oortuig om eerder in Moab agter te bly en elkeen weer daar 'n man te soek (Nielsen 1997:84-86). Haar argumente hou egter nie water as 'n mens in gedagte hou dat die skrywer weliswaar probeer om 'n verband tussen Rut van die Rutverhaal en Tamar van Genesis 38 aan te toon nie. Wanneer die oudstes in die stadspoort die huwelik en grondtransaksie tussen Boas en Rut/Naomi goedkeur, roep hulle uit: "Mag jou huis word soos die huis van Peres wat Tamar vir Juda gebaar het!" (v. 12). Dit is ook nie toevallig dat die geslagsregister in vers 18 begin by die "stamboom van Peres" nie. Alles dui daarop dat die skrywer die huwelik tussen Boas en Rut in die konteks van 'n leviraatshuwelik wou plaas.

'n Man wat eerste in die lyn van die leviraat gestaan het, was nie verplig om met die betrokke weduwee in die huwelik te tree nie. Indien hy besluit het om daardie reg aan die volgende persoon in die lyn oor te gee, het die weduwee sy skoene uitgetrek en in sy gesig gespoeg. So iemand is dan nie deur die gemeenskap met respek behandel nie, omdat hy nie sy leviraatsplig teenoor sy skoonsuster nagekom het nie (Deut. 25:5-10).

In Rut se verhaal word die simboliese handeling effens anders gedoen. Daar is dit Boas wat die skoen van die eerste persoon in die losserslyn ontvang. Met die skoen word waarskynlik die mag en besitreg aangedui. Hierdie besitreg word dan van die een lossers na die ander oorgedra.

'n Ander variasie van hierdie gebruik kom in Psalm 60:8-10 voor, waar die Here besit neem van verskillende grondgebiede. In vers 10 sê die Here: "Op Edom werp Ek my skoen" (1933-53 Afrikaanse vertaling). Die skoen het dus op velerlei maniere by die oordrag van besitreg as simboliese instrument gefigureer.

3. 'N KWESSIE VAN DIE TEKS EN TAAL:

קנת מיד נעמי EN מכרה נעמי

In hoofstuk 4 veroorsaak die tradisionele vertaling van die term מכר ("verkoop") en die uitdrukking מיד קנה ("koop uit die hand van") probleme vir die verstaan van wat nou regtig die situasie was toe die grond wat aan Elimelek behoort het, in die mark kom.

3.1 מכרה נעמי ("Naomi [het] verkoop", 4:3)

Die perfektum van die werkwoord מכר dui oënskynlik aan dat Naomi reeds die stuk grond verkoop het. Die perfektum word juis gebruik om handeling wat reeds plaasgevind het, aan te dui (vgl. Kautzsch & Cowley 1910:309-131 & 106). Campbell (1975:143-144) stem egter nie daarmee saam nie. Volgens hom is die perfektumvorm van die werkwoord tipies van formele regstaal. Hy verwys na Rut 4:9 (קנה, "koop") en Genesis 23:11 (נהן, "gee") waar die perfektum gebruik word om die regshandeling van 'n transaksie aan te dui. Gray (1986:397) sluit hierby aan met die siening dat die frase, מכרה נעמי, 'n regsidiom is: "indicating that a party has resolved or offered to sell"; met ander woorde dat Naomi reeds die proses aan die gang gesit het om die stuk land te verkoop, en dat dit reeds in die mark is.

Campbell en Gray se argument dat die perfektumvorm wel moontlik is, sonder om te beteken dat die transaksie reeds afgehandel is, maak sin. Die probleem is egter dat Naomi nie die regsbevoegdheid gehad het om self met die grond handel te dryf nie (vgl. 2.2 hierbo). 'n Ander moontlikheid is dat die werkwoord מכר moontlik 'n ander, maar verwante, betekenis kan hê wat by Naomi se regsbevoegdheid pas.

Gordis (1974:252-259) benader hierdie probleem met die veronderstelling dat מִכָּר so 'n ander, maar verwante, betekenis het. Hy is van mening dat Naomi totaal weerloos van Moab teruggekeer het. Dit verduidelik dan waarom Rut as 'n armlastige kos op die lande moes gaan soek. Gordis reken dat Elimelek sy grond op 'n stadium verloor het en dat Naomi daardie grond teen 'n verminderde bedrag sou kon terugkoop, pro rata bereken volgens die aantal jare wat die koper die grond reeds benut het (vgl. Lev. 25:27), of dat sy vir die jubeljaar kon wag om dit terug te kry (Lev. 25:28). As sy egter 'n lossers gehad het wat dit vir haar kon los, sou dit vir haar die maklikste uitweg wees (vgl. Lev. 25:25). Gordis kies hierdie laaste opsie en reken:

What Naomi is disposing of, is the obligation-rights to redeem the land which originally belonged to her husband and her sons (1974: 255).

Gordis verduidelik verder: "In our context (4:3) *makbar* means 'to transfer the obligation-right of redemption'." (1974:258).

Sasson (1989:111) maak hierteen beswaar en meen dat die term מִכָּר en קָנָה nie op ander plekke in die Ou Testament die betekenis het wat Gordis daaraan wil gee nie. Sasson meen dat die grond nooit deur Elimelek verkoop is nie, maar bloot verlate gebly of aan 'n lossers toevertrou is (1989:113). Die rede waarom Naomi nie dadelik op haar man se grond beslag kon lê nie, is volgens Sasson omdat hulle in die oestyd daar aangekom het en sy eers die "huurder" van die grond moes toelaat om sy oes af te haal. Dan gaan Sasson sover om te suggereer dat Naomi die grond aan 'n lossers wou verkoop sodat sy die geld daarvan vir haarself kon gebruik, net om die lossers verder te verras met die volgende senario:

Should Naomi ever become blessed with a male descendent, he would have had the right to repossess Elimelech's land, in accordance with the laws of Lev. 25:25 (Sasson 1989:114).

Die senario wat deur Sasson geskets word, maak egter nie sin as die koper by sy volle verstand sou wees nie. Wie sal nou grond ten duurste koop, net om dit weer te verloor?

Nog voor Sasson is dit Campbell (1975:175-158) en Gray (1986: 397-398) wat 'n soortgelyke redenasie volg deur te aanvaar dat Elimelek saam met Naomi hulle grond in die droogte doodgewoon verlaat het sonder om dit te verkoop en dat iemand anders daarop inbe-

weeg het omdat die grond andersins onbewerk daar sou gelê het. Hulle verwys na 'n soortgelyke situasie in 2 Konings 8:1-6 waar die Sunamitiese vrou en haar seun sewe jaar weens droogte van hulle grond af weggetrek het en daarna by die koning gaan hulp vra het om hulle grond terug te kry. Gray gaan selfs verder deur die skrywer van die Rutverhaal se stilswye oor Naomi se grondeienaarskap aan die begin van die boek te verduidelik as 'n vertellingstrategie:

... in order not to impair the impression of Naomi's destitution and Ruth's loyalty to her without hope of material reward (1986:397-398).

Daar is egter twee redes waarom Naomi se situasie nie met dié van die Sunamitiese vrou vergelyk kan word nie: Eerstens speel die Sunamitiese vrou se verhaal af in 'n tyd lank ná die rigters, toe vroue wel die regsbevoegdheid gehad het om grond te besit en daarmee handel te dryf. Tweedens het die Sunamitiese vrou nie alleen haar grond teruggeëis nie, maar kon haar seun as lossers vir sy moeder instaan sodat daar geen regsgronde bestaan het waarom sy van haar grond vervreem kon word nie. Met Naomi was dit egter nie die geval nie omdat sy geen manlike erfgenaam gehad het wat Elimelek se grond kon erf nie.

Uiteindelik is dit Gordis se vertaling van מכר wat in hierdie konteks die mees waarskynlike oplossing bied: "Naomi wil die lossersplig om Elimelek se grond terug te koop, aan iemand oordra" (vgl. Gordis 1974:258 asook hierbo).

3.2 קנה מיד נעמי ("koop uit die hand van Naomi", 4:5, 9)

Op twee plekke in Rut (4:5, 9) word daar na die kooptransaksie verwys as iets wat uit die hand van Naomi gekoop moet word (קנה מיד נעמי). Dit is kommersiële taal wat die transaksie tussen 'n verkoper en 'n koper aandui, waarvan Naomi hier die verkoper is. Die voor-die-handliggende interpretasie van hierdie uitdrukking sou wees dat Boas alles, dit is nou die grond en ook Rut, uit Naomi se hand koop, asof sy die eienaar daarvan is. Dit kan egter nie so gelees word nie.

Eerstens verwys 4:9-10 na die grond en Rut as: "Alles wat aan Elimelek en alles wat aan Kiljon en Maglon behoort het." Naomi kom as eienaar dus glad nie ter sprake nie; sy hanteer bloot Elimelek, Kiljon en Maglon se transaksies namens hulle (vgl. De Vaux 1965:54 hier-

oor). Tweedens is Naomi se afwesigheid in die stadspoort ook opvallend. Naomi tree nêrens self op as 'n regsparty in die transaksie nie; dit is Boas wat eintlik namens Naomi in die stadspoort gaan onderhandel. Trouens, 'n mens kan die argument nog verder voer dat Boas nie eers namens Naomi nie, maar namens Elimelek, Kiljon en Maglon in die stadspoort met die eerste lossers gaan onderhandel het. Naomi is maar net die konkrete regsadres waarvandaan Elimelek, Kiljon en Maglon se regsaksie geloods word.

Weer eens is dit Gordis se verduideliking wat hier die waarskynlikste oplossing bied: "In our context ... *qanab* (4:4ff.) [means] 'to accept, acquire the obligation-right of redemption'" (1974:258). Die vertaling van vers 5 sou dus soos volg kon lui: "Die dag as jy die lossersplig van Naomi ontvang om die grond los te koop, koop jy tegelyk Rut ...". Vers 9 sou soos volg kon lui:

Julle is vandag getuies dat ek die lossersplig, om alles wat aan Elimelek, Kiljon en Maglon behoort het, los te koop, van Naomi ontvang het.

4. GEVOLGTREKKING: WIE SE GROND IS DIT?

In bogenoemde bespreking van al die sosio-maatskaplike en taal-/teksprobleme in die Rutverhaal kan dit maklik gebeur dat 'n mens handdoek ingooi en uiteindelik nie kans sien om bepaalde eksegetiese keuses te maak nie. Daar is terloops kommentare wat hierdie probleme ignoreer en gewoon daarby verbypraat (bv. Goslinga 1966:153-155 en Linafelt 1999:65-67).

Ek is egter van mening dat 'n mens ten minste 'n lys kan maak van watter keusemoontlikhede daar is om die probleem op te los. 'n Mens kan selfs verder gaan en een keusemoontlikheid as verklaring van Naomi se rol rakende Elimelek se grond uitsonder. Hieronder volg drie moontlikhede:

4.1 'n Anachronistiese fout deur die redaktor?

Een oplossing is dat ons hier met 'n anachronisme te make het. Dit is moontlik dat die skrywer nie die gebruike en reëls in die tyd wat die verhaal afspeel, konsekwent in gedagte gehad het nie.

'n Mens moet in gedagte hou dat die Rutverhaal waarskynlik deur 'n lang redaksionele proses gegaan het (Loader 1987:110-111). Dit is verder opvallend dat daar aan die begin van die boek geen spesifieke tydsaanduiding is nie, maar dat slegs 'n algemene tydvak aangedui word. Dit laat 'n mens dink dat die verhaal eers eeue later finaal geskryf is, so asof die skrywer(s) nie meer seker was wanneer en hoe alles gebeur het nie. Die geslagsregister van Dawid aan die einde van die boek is waarskynlik ook terugskouend geskryf.

Dus kan dit wees dat die gebruike van die laat monargale periode in hierdie ou verhaal geprojekteer is. Spreuke 31:16 praat van so 'n "moderne" vrou wat met grond handel dryf. Dit kan dus wees dat die skrywer van die Rutverhaal dit so wou hê dat Naomi die eienaar van die stuk grond wat aan Elimelek behoort het, moes wees.

4.2 Verskillende wette vir verskillende tye en streke

'n Ander verklaring is dié van Prinsloo wat meen dat verskillende wette vir verskillende tye van Israel se geskiedenis gegeld het en dat Numeri 27 se wette heel moontlik nie op Rut se tyd van toepassing was nie (Prinsloo 1982:83). Gordis sluit hierby aan as hy nie die leviraatshuwelik as verklaring wil gebruik vir dit wat tussen Rut en Boas gebeur het nie. Hy baseer sy standpunt op die verskille wat daar tussen Deuteronomium en Levitikus se wette, Genesis 38 en die gebruike in Rut bestaan (Gordis 1974:246-252). Dit beteken dat 'n mens dan van enige vooropgestelde idees van wat "hoort" en "nie hoort nie" vergeet en die verhaal op sigwaarde lees en so probeer verstaan. Met ander woorde, die verhaal moet self bepaal watter reëls gegeld het en watter nie. Dit sou beteken dat Naomi wel die eienaar van die grond was, al was dit so dat daar ander gemeenskappe in daardie tyd was wat vroue nie toegelaat het om grond te besit of daarmee handel te dryf nie.

Die probleem met so 'n standpunt is dat dit nie in ag neem dat die Rutverhaal amper in 'n telegramstyl geskryf is en heelwat ruimte vir eie interpretasie laat nie. Dit veroorsaak dat 'n mens, of jy nou wil of nie, met jou eie vooropgestelde idees sekere sosio-maatskaplike reëls in die verhaal inlees om die oop gapings te vul. Sakenfeld het 'n veelseggende proefneming met verskillende groepe teologiese studente gedoen: Hulle moes die Rutverhaal volgens eie interpretasie klaar skryf.

Die resultaat was dat die verskillende groepe dit almal op verskillende maniere geïnterpreteer het en verskillende uitkomstes daarin gelees het (Sakenfield 2002:164-178). Van Dyk (2002:209-224) het in sy navorsing ook op treffende wyse aangetoon dat die Rutverhaal vanuit verskillende lesersperspektiewe geïnterpreteer kan word.

4.3 'n Skuldeiser van die familie

Die waarskynliker verklaring is dat die stuk grond wat hier te koop aangebied is, nie meer in besit van Naomi se familie was nie. Moontlik was daar skuldeisers wat aanspraak op die grond gehad het en het sy bloot die reg gehad om toestemming aan 'n lossers te gee om die skuld namens haar af te los sodat haar oorlede seuns se nageslag dit kon erf.

Hieronder volg 'n reeks argumente wat bevestig waarom Gordis se standpunt in hierdie verband (vgl. 3.1 en 3.2 hierbo) nie so vergegog is as wat Campbell en Sasson dit wil laat klink nie.

4.3.1 Naomi se familie het hulle grond verloor

Dit is moontlik dat Naomi se familie (haar man en seuns) van Betlehem weggetrek het, nie net as gevolg van droogte nie, maar weens skuldeisers wat hulle grond opgeëis het. Hulle sou dan nie meer grond hê om op te boer nie en moes dus op 'n ander plek (Moab) 'n heenkome soek. Dit kan ook wees dat Elimelek en sy seuns as gevolg van die droogte nie hulle skuldeisers kon betaal het nie, en as gevolg daarvan hulle grond verloor het.

Dat Naomi se familie hulle grond verloor het, word verder bevestig deur die manier waarop sy en Rut teruggekeer het. Met hulle terugkeer kon Naomi nie op haar grond aanspraak maak nie, maar was sy op die gemeenskap se barmhartigheid aangewese. Rut moes as armlastige in die lande graan versamel.

As 'n mens in gedagte hou dat dit die lossers se plig was om grond, wat as gevolg van skuld verloor is, vir die familie terug te koop (vgl. 2.3 hierbo), lyk dit baie waarskynlik dat Naomi die opsie aan 'n lossers gebied het om die stuk grond wat haar familie verloor het, namens Elimelek en haar seuns vir die familie terug te koop.

4.3.2 Die leviraatshuwelik tussen Rut en Boas

Ons moet in ag neem dat die Rutverhaal 'n spanningslyn het wat die heelyd rondom die leviraatshuwelik na 'n klimaks opbou: Naomi maak in 1:11 melding daarvan teenoor haar skoondogters; hoofstuk 2 begin met 'n verwysing na Boas as 'n bloedverwant aan Elimelek se kant; hoofstuk 3 begin met Naomi se versugting dat Rut weer 'n tuiste moet kry, terwyl Boas as die aangewese persoon genoem word (vers 2); Rut verlei vir Boas op die dorsvloer en vra hom om met haar te trou (3:9); die onderhandelings by die stadspoort gaan gepaard met 'n ooreenkoms oor die leviraatshuwelik met Rut (4:5, 10); Obed word as lossers vir Naomi gebore (4:14). Hierdie spanning dui aan dat daar dringend 'n lossers benodig word. Slegs 'n familie in nood sal dringend na 'n lossers soek. Dit pas in by die scenario dat Naomi na 'n lossers soek om die verlore stuk grond vir die familie terug te koop. Hierdie lossingsreg of lossingsplig gaan egter met die leviraatshuwelik gepaard, wat bepaal dat die lossers by die weduwee vir die oorlede familielid kinders moet verwek. Hierdie kinders word dan die erfgename van die weduwee se oorlede man (vgl. 2.3 en 2.4 hierbo).

4.3.3 Hoekom moet Boas die grond *koop* om dit in die familie te laat bly?

As 'n mens aanvaar dat Naomi wel in die posisie was om die stuk grond self te verkoop, kan daar met reg gevra word hoekom Boas dan hoegenaamd die stuk grond moes koop om dit sodoende in die familie te laat bly. Die kooptransaksie maak net sin as daar êrens skuld was wat eers vereffen moes word om sodoende weer beslag op die grond te kon lê.

4.3.4 Naomi se magteloosheid

Die moontlikheid dat Naomi se familie hulle grond vanweë skuldeisers verloor het, word verder deur Naomi se passiwiteit en magteloosheid bevestig. Regdeur die Rutverhaal is Naomi 'n slagoffer van tragedies wat oor haar pad kom: hulle moet uit Betlehem wegtrek, sy word weduwee, sy verloor haar twee seuns en sy verloor haar een skoondogter. Behalwe vir die suggesties wat Naomi in 3:1-5 aan Rut maak, word die uitkoms uit haar penarie nie deur optredes aan haar kant bewerkstellig nie. Dit is Rut wat tot aksie oorgaan (by die oesland en op die

dorsvloer) en dit is Boas wat by die stadspoort die inisiatief neem om Naomi se verleentheid uit die weg te ruim.

Eers aan die einde van die verhaal, nadat Rut geboorte aan Obed geskenk het, gaan Naomi oor tot 'n handeling deur die baba as haar eie aan te neem. Selfs hierdie handeling is niks anders as om te kenne te gee dat sy haar onder die beskerming van 'n nuwe lossers, naamlik haar kleinseun, plaas nie. So bly Naomi die magtelose weduwee wat deur ander rolspele uit haar verleentheid gered word. Sy tree nie op soos iemand wat vanuit 'n magtspis (asof sy nog grond op haar naam het), onderhandel nie. Haar optrede dui eerder daarop dat sy 'n lossers soek wat haar familiegrond uit haar skuldeisers se hande beredder. Haar soektog word egter nie deur haarself nie, maar deur haar skoon-dogter geloods.

5. SLOTWOORD

In die lig van die sosio-maatskaplike gebruike in Ou Israel, asook die taalkundige oorwegings in Rut 4:3, 5 en 9, lyk dit of Naomi 'n sprekende voorbeeld is van iemand wat magteloos uitgelewer was aan die barmhartigheid van die gemeenskap en dat sy geen bedingingsmag gehad het om haar man en seuns se grond terug te kry vir toekomstige erfgename nie. Die grond was in besit van skuldeisers. Haar enigste hoop was dat 'n lossers die reg sou aanvaar om die familieskuld te delg; wat die grond weer vir die familie beskikbaar sou stel. Die Moabitiese vrou, Rut, het uiteindelik vir Boas sover gekry om die familiegrond namens Elimelek en sy huis van skuldeisers te verlos. So kon klein Obed, Rut en Boas se kind, uiteindelik weer die familiegrond namens Elimelek en sy seuns in besit neem.

BIBLIOGRAFIE

ANDERSEN F I

1970. *The Hebrew verbless clause in the Pentateuch*. Nashville: Abingdon.

BOSMAN H L & LOADER J A (REDS.)

1987. *Vertellers van die Ou Testament*. Kaapstad: Tafelberg.

BREAM H N, HEIM R D & MOORE C A (EDS.)

1974. *A light unto my path: Old Testament studies in honor of Jacob M. Myers*. Philadelphia: Temple University Press.

CAMPBELL E F (JR.)

1975. *Ruth*. New York: Doubleday. The Anchor Bible.

DE VAUX R

1965. *Ancient Israel. Its life and institutions*. Second Edition. London: Darton, Longman & Todd.

ELLIGER K & RUDOLPH W (REDS.)

1983. *Biblia Hebraica Stuttgartensia*. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft.

GORDIS R

1974. Love, marriage and business in the Book of Ruth: a chapter in Hebrew Customary Law. In: H.N. Bream, R.D. Heim & C.A. Moore (eds.), *A light unto my path: Old Testament studies in honor of Jacob M. Myers* (Philadelphia: Temple University Press), pp. 241-264.

GOSLINGA C J

1966. *Richteren II, Ruth*. Derde druk. Kampen: Kok.

GRAY J

1986. *Joshua, Judges, Ruth*. Grand Rapids: W.B. Eerdmans; Basingstoke: Marshall Morgan & Scott. New Century Bible Commentary.

KAUTZSCH E & COWLEY A E (REDS.)

1910. *Gesenius' Hebrew Grammar*. Edited and enlarged by E. Kautzsch. Second English edition by A.E. Cowley. Oxford: University Press.

LINAFELT T

1999. *Ruth. Berit Olam. Studies in Hebrew Narrative & Poetry*. Collegeville, Minnesota: Liturgical Press.

LISOWSKY G

1981. *Konkordanz zum Hebräischen Alten Testament*. Zweite Auflage. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft.

LOADER J A

1987. Rut. In: H.L. Bosman & J.A. Loader (reds.), *Vertellers van die Ou Testament* (Kaapstad: Tafelberg-Uitgewers), pp. 108-114.

NIELSEN K

1997. *Ruth*. Louisville, Kentucky: Westminster John Knox Press. The Old Testament Library.

PRINSLOO W S

1982. *Die Boek Rut*. Kaapstad: NG Kerk Uitgewers.

ROBINSON TH H

1983. *Librum Ruth*. In: K. Elliger & W. Rudolph (reds.), *Biblia Hebraica Stuttgartensia* (Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft), pp. 1320-1325.

SAKENGELD K D

2002. At the threshing floor: sex, reader response and a hermeneutical of survival. *Old Testament Essays* 15(1):164-178.

SASSON J M

1989. *Ruth. A new translation with a philological commentary and a formalist-folklorist interpretation*. Second edition. Sheffield: JSOT Press.

VAN DYK A C & VAN DYK P J

2002. HIV/AIDS in Africa: suffering women and the theology of the Book of Ruth. *Old Testament Essays* 15(1):209-224.

WEISS D H

1964. The use of *qub* in connection with marriage. *Harvard Theological Review* 57:244-248.

WEST R F

1987. *Ruth: a retelling of Genesis 38?* Ph.D. dissertation. Louisville, Kentucky: The Southern Baptist Theological Seminary.

WOLFF H W

1974. *Anthropology of the Old Testament*. London: SCM Press Ltd. In Engels vertaal deur Margaret Kohl uit die Duitse weergawe: *Anthropologie des Alten Testaments*. 1973. Munich: Christian Kaiser Verlag.

Trefwoorde

Rut 4:9

Boas se grond

Weduwee en die erfreg

Ou Testamentiese interpretasie

Keywords

Ruth 4:9

Land of Boaz

Widow and the hereditary law

Old Testament interpretation